

Briselē, 13.3.2020.
COM(2020) 112 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI
UN EUROGRUPAI**

Koordinēta ekonomikas reakcija uz Covid-19 uzliesmojumu

1. IEVADS

Covid-19, plašāk zināms kā koronavīruss, ir nopietna sabiedrības veselības ārkārtas situācija, kas skar iedzīvotājus, sabiedrību kopumā un ekonomiku. Šī pandēmija sākās Ķīnā un tagad inficēšanās gadījumi ir konstatēti visās dalībvalstīs. Lai gan visvairāk skarta ir Itālija, inficēšanās gadījumu skaits dalībvalstīs pieaug, un situācija strauji attīstās. Šī pandēmija ir smags slogs indivīdiem un sabiedrībai, kā arī ir nopietns pārbaudījums veselības aprūpes sistēmām. Mums ir jārikojas kopīgiem spēkiem, lai palēninātu inficēšanās izplatību, jāstiprina mūsu veselības aprūpes sistēmu noturība, lai palīdzētu tiem, kam tas vajadzīgs, un jāpanāk progress pētniecībā un izstrādē.

Papildus šai ievērojamajai sociālajai ietekmei un cilvēciskajai dimensijai koronavīrusa uzliesmojums ir liels ekonomisks satricinājums ES un prasa izlēmīgu un koordinētu rīcību ekonomikas jomā. Vīrusa izplatīšanās rada traucējumus globālajās piegādes ķēdēs, nestabilitāti finanšu tirgos, patērētāju pieprasījuma satricinājumus un negatīvi ietekmē tādas būtiskas nozares kā, piemēram, ceļošanas un tūrisma nozari. Eiropas vērtspapīru tirgi ir piedzīvojuši kritumu aptuveni 30 % apmērā salīdzinājumā ar februāra vidu, un tas ir visstraujākais ikmēneša samazinājums kopš finanšu krīzes sākuma 2008. gadā; neskaidrība par vīrusa uzliesmojuma attīstību turpmākajās nedēļās un mēnešos joprojām ir liela.

Šo ārkārtas situāciju sabiedrības veselības jomā mēs spēsim pārvaldīt tikai solidāri un ar Eiropas mērogā koordinētiem risinājumiem. Ir vajadzīga solidaritāte starp valstīm, reģioniem, pilsētām un iedzīvotājiem, lai apturētu vīrusa izplatīšanos, palīdzētu pacientiem un novērstu ekonomiskās sekas. Tādēļ vajadzīgs pamatpasākumu kopums un konsekventa un skaidra kopēja pieeja. **Ļoti svarīga ir cieša sadarbība starp visiem attiecīgajiem dalībniekiem.**

Komisija pilnībā izmantos visus tās rīcībā esošos instrumentus, lai pārvarētu šo vētru. Papildus koordinācijas un vadības pasākumiem un darbībām, kuru mērķis ir ierobežot vīrusa izplatību, Komisija rīkojas, lai meklētu risinājumus un mazinātu pandēmijas sociāli ekonomiskās sekas. Šī rīcība attiecas uz vienotā tirgus integritāti un – plašākā nozīmē – uz ražošanas un izplatīšanas vērtību ķēžu saglabāšanu, lai nodrošinātu mūsu veselības aprūpes sistēmu apgādi ar nepieciešamajām precēm. Tas nozīmē atbalstu iedzīvotājiem, lai nodrošinātu, ka pandēmija nesamērīgi neietekmē ienākumus un darbvietas. Tas nozīmē atbalstu uzņēmumiem, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Tas nozīmē arī nodrošināt mūsu finanšu sektora likviditāti un novērst draudošo lejupslīdi, veicot darbības visos līmeņos. Visbeidzot, runa ir par tāda satvara nodrošināšanu, kas ļauj dalībvalstīm rīkoties izlēmīgi un koordinēti. Kopumā runa ir par gatavošanos ātrai atlabšanai no šā ekonomikas satricinājuma.

Šajā paziņojumā izklāstīta Komisijas tūlītējā reakcija, kuras mērķis ir mazināt Covid-19 ekonomisko ietekmi. Lai gan ar šodien paziņotajiem pasākumiem tiek risinātas visneatliekamākās problēmas, mums jāapzinās, ka situācija mainās katru dienu. Komisija cieši sadarbosies ar Eiropas Parlamentu, Padomi, Eiropas Investīciju banku (EIB) un dalībvalstīm, lai ātri īstenotu šos pasākumus, un ir gatava vajadzības gadījumā uzņemties visas turpmākās iniciatīvas. Komisija arī atbalsta starptautisku reakciju nolūkā risināt pandēmijas globālās sociālekonomiskās sekas, izmantojot daudzpusēju satvaru un īpašu uzmanību pievēršot partnervalstīm ar neaizsargātām veselības aprūpes sistēmām.

2. SOCIĀLEKONOMISKĀS SEKAS

Covid-19 pandēmija ir liels satricinājums pasaules un Eiropas ekonomikai. Jau šodien Eiropā ir konstatējama būtiska negatīva ekonomiskā ietekme vismaz šā gada pirmajā pusē un, iespējams, arī ilgāk, ja ierobežošanas pasākumi nebūs efektīvi¹. Reālā IKP pieaugums Covid-19 ietekmē 2020. gadā varētu būt ievērojami zemāks par nulli vai pat būtiski negatīvs, un koordinēta ES iestāžu un dalībvalstu ekonomikas reakcija ir būtiska, lai mazinātu ekonomiskās sekas.

Šis satricinājums ietekmē ekonomiku dažādos veidos:

- satricinājums, ko izraisīja Kīnas ekonomikas sākotnējā recesija 2020. gada pirmajā ceturksnī;
- piegādes satricinājums Eiropas un pasaules ekonomikā, ko izraisa traucējumi piegādes ķēdēs un prombūtne no darba vietām;
- pieprasījuma satricinājums Eiropas un pasaules ekonomikā, ko izraisa zemāks patērētāju pieprasījums un nenoteiktības negatīvā ietekme uz ieguldījumu plāniem;
- un likviditātes iztrūkuma ietekme uz uzņēmumiem.

Satricinājums būs īslaicīgs, bet mums ir jāsadarbojas, lai nodrošinātu, ka tas ir pēc iespējas īss un ierobežots un ka tas nerada pastāvīgu kaitējumu mūsu ekonomikai. Tas, cik negatīvas būs prognozes nākotnē, būs atkarīgs no vairākiem parametriem, piemēram, kritiski svarīgu materiālu piegādes trūkuma, no ierobežošanas pasākumu efektivitātes, no ES ražošanas nozares dīkstāves, no darba dienām, kas zaudētas uzņēmumos un valsts pārvaldes iestādēs, un no ietekmes uz pieprasījumu (piemēram, mobilitātes ierobežojumi, ceļojumu atcelšana).

Dalībvalstīm jābūt modrām un jāizmanto visi Savienības un valstu līmenī pieejamie instrumenti, lai izvairītos no tā, ka pašreizējās krīzes dēļ tiek zaudēti kritiski svarīgi aktīvi un tehnoloģijas. Tas ietver tādus instrumentus kā valsts drošības pārbaudes un citus ar drošību saistītus instrumentus. Komisija sniegs norādījumus dalībvalstīm, pirms tiek sākota regulas par ārvalstu tiešo ieguldījumu izvērtēšanu piemērošana.

Tā kā Covid-19 izplatās un skar lielu daļu iedzīvotāju visā pasaulē un dalībvalstīs, ietekme uz ekonomiku ir būtiska un pieaug katru dienu. Ietekme ir jūtama visās ekonomikas nozarēs, jo īpaši saistībā ar situācijām, kad tiek bloķētas noteiktas zonas nolūkā novērst pandēmijas izplatību. Pasākumi, kas veikti, lai ierobežotu vīrusu vietējā un valsts līmenī, var ietekmēt gan piedāvājumu, gan pieprasījumu. Negatīvais pieprasījums ir sekas pasākumiem, kuru mērķis ir ierobežot vīrusa izplatību un kuru īstenošana ir valdību pienākums, bet kuri ietekmē privāto, profesionālo un sociālo dzīvi. Pašlaik visvairāk skartās nozares ir veselības aprūpes, tūrisma, transporta un jo īpaši aviācijas nozare.

Covid-19 pandēmija ietekmē pasaules finanšu tirgus. Februāra beigās pasaules kapitāla tirgi un citu augsta riska aktīvu tirgi piedzīvoja būtisku kritumu, jo notika pārorientēšanās uz drošākiem aktīviem. Tajā pašā laikā drošo aktīvu cenas pieprasījuma pieauguma rezultātā strauji pieauga: ASV Valsts kases obligāciju (“drošs galējais finanšu aktīvs”) ienesīgums strauji samazinājās. Akciju cenas visā pasaulē samazinājās. Palielinājās valsts obligāciju ienesīguma starpība neaizsargātākajās dalībvalstīs. Spekulatīvās kategorijas uzņēmumu obligāciju ienesīgums pieauga.

---

¹ Skatīt 1. pielikumu.

Nemot vērā Covid-19 makroekonomisko un finansiālo ietekmi, ekonomikas politikas atbildes reakcijai vajadzētu būt drosmīgai un koordinētai, lai sasniegtu šādus mērķus:

- palīdzēt glābt dzīvības. Nodrošināt apgādi ar nepieciešamajām precēm, kā arī izdevumus un investīcijas, kas paredzētas pandēmijas ierobežošanai un saslimušo personu ārstēšanai.
- Nodrošināt, ka darba ņēmēji (tostarp pašnodarbinātie) Eiropā ir aizsargāti pret ienākumu zaudējumiem un ka visvairāk skartajiem uzņēmumiem (jo īpaši MVU) un nozarēm tiek piešķirts vajadzīgais atbalsts un finanšu likviditāte.
- Mazināt ietekmi uz ekonomiku kopumā, pilnībā izmantojot visus pieejamos ES instrumentus un elastīgu ES satvaru dalībvalstu rīcībai.

3. SOLIDARITĀTES NODROŠINĀŠANA VIENOTAJĀ TIRGŪ

3.1. MEDICĪNAS IEKĀRTU PIEGĀDE

Vienotais tirgus ir Eiropas Savienības kodols. Krīzes laikā tas ir solidaritātes instruments, kas nodrošina, ka pirmās nepieciešamības preces, kuras vajadzīgas, lai mazinātu veselības apdraudējumu, var nonākt pie visiem tiem, kam tās ir nepieciešamas. Nodrošinot, ka šīs preces ir pieejamas visā ES, vienotais tirgus veicina mūsu veselības aizsardzību. Vienpusēji valsts ierobežojumi, ko piemēro veselības aprūpes sistēmām paredzēto būtisko piegāžu brīvai aprītei, rada būtiskus šķēršļus un būtiski ietekmē dalībvalstu spēju pārvaldīt Covid-19 uzliesmojumu.

Ir ļoti svarīgi, lai valstu pasākumi būtu vērsti uz galveno mērķi – veselības aizsardzību Eiropas solidaritātes un sadarbības garā. Dažas dalībvalstis jau ir pieņēmušas vai gatavo valsts pasākumus, kas ietekmē individuālo aizsardzības līdzekļu, piemēram, aizsargbrīļus, sejas masku, cimdu, ķirurģisko kombinezonu un halātu, kā arī zāļu eksportu. Šie pasākumi var neļaut šādām būtiskām precēm sasniegt tos, kuriem tās ir visvairāk vajadzīgas, jo īpaši veselības aprūpes darbiniekus, palīdzības vienības, kas strādā uz vietas, un pacientus skartajos apgabalos visā Eiropā. Tie rada domino efektu: dalībvalstis veic pasākumus, lai mazinātu citu dalībvalstu veikto pasākumu ietekmi.

Īsā laikposmā ierobežojumi ir piemēroti arvien lielākam produktu klāstam, sākot no individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un beidzot ar zālēm. Eksporta ierobežojumi ignorē integrētās piegādes ķēdes. Tie rada šķēršļus kritiski svarīgu preču ražošanai, jo konkrētās dalībvalstīs tiek bloķēti izejmateriāli. Tie rada traucējumus loģistikas un izplatīšanas ķēdēs, kas ir atkarīgas no centralizētām noliktavām. Tie veicina krājumu veidošanu piegādes ķēdē. Visbeidzot, tie atjauno iekšējās robežas laikā, kad visvairāk vajadzīga dalībvalstu solidaritāte.

2. pielikumā sniegti norādījumi dalībvalstīm par to, kā ieviest piemērotus kontroles mehānismus piegādes drošības uzturēšanai visā Eiropā². Līgums pieļauj to, ka dalībvalstis, pastāvot noteiktiem stingriem nosacījumiem, atkāpjas no vienotā tirgus noteikumiem. Jebkādiem valsts ierobežojošiem pasākumiem, kas tiek veikti saskaņā ar LESD 36. pantu cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības nolūkā, ir jābūt pamatotiem, t.i., piemērotiem, vajadzīgiem un proporcionāliem šādiem mērķiem, nodrošinot pietiekamu piegādi attiecīgajām personām un nepieļaujot par pirmās nepieciešamības precēm uzskatītu preču – piemēram, individuālo aizsardzības līdzekļu, medicīnisko ierīču vai zāļu – deficīta saasināšanos. Visi plānotie valsts pasākumi, kas ierobežo medicīniskā aprīkojuma un aizsardzības līdzekļu pieejamību, ir jāpaziņo Komisijai, kura savukārt par tiem paziņo dalībvalstīm.

Līdz šim Komisijai paziņotie pasākumi ir tikuši izvērtēti, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt to, ka pirmās nepieciešamības preces nonāk pie tiem, kuriem tās nepieciešamas visvairāk. Šos gadījumus Komisija izskata prioritārā kārtā un sniedz atbalstu dalībvalstīm jebkādu šādu pasākumu koriģēšanā. Gadījumos, kad dalībvalstis pietiekami nepielāgos savus noteikumus, Komisija uzsāks tiesvedību.

Ar dažiem valsts pasākumiem, kuru galīgais mērķis ir saglabāt ES veselības aprūpes sistēmu dzīvotspēju, tiek novērsta pirmās nepieciešamības preču eksportēšana uz trešām valstīm. Ja eksports uz trešām valstīm apdraud ES reaģēšanas spēju saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu, Komisija var veikt pasākumus un ieviest eksporta atļauju sistēmu attiecībā uz noteiktām precēm.

Komisija veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu aizsardzības līdzekļu pietiekamas piegādes visā Eiropā. Ņemot vērā šobrīd vērojamo globālo deficītu, Komisija ir sākusi paātrinātu kopīgā iepirkuma procedūru ar 26 dalībvalstīm. Kā papildu drošības tīklu Komisija pieņem pasākumu saskaņā ar ES civilās aizsardzības mehānismu (*rescEU*), lai Savienība varētu šādus aizsardzības līdzekļus iegādāties. Tā rezultātā, ja tiks saņemts dalībvalstu apstiprinājums, pirmie iepirkumi varētu tikt veikti līdz aprīļa sākumam. Komisija arī nāk klajā ar Komisijas ieteikumu par atbilstības novērtēšanas un tirgus uzraudzības procedūrām saistībā ar Covid-19. Tas jo īpaši dos iespēju palielināt noteiktu veidu aizsardzības līdzekļu, piemēram, vienreizējai lietošanai paredzēto sejas masku, piegādes.

Ir ārkārtīgi svarīgi darboties kopā, lai atklātā un pārredzamā veidā nodrošinātu medicīnisko aizsardzības līdzekļu un zāļu ražošanu, uzkrāšanu, pieejamību un racionālu izmantošanu ES. Komisija ir vērsusies pie ražotājiem, lai tiktu novērtēts deficīts, un aicinājusi tos nekavējoties palielināt ražošanas apmērus. Komisija kopā ar dalībvalstīm un Eiropas Zāļu aģentūru ir arī izveidojusi koordinācijas izpildgrupu, kas uzrauga potenciālās zāļu deficīta situācijas saistībā ar Covid-19. Turklāt Komisija uzrauga situāciju ar Medicīnisko ierīču koordinācijas grupas starpniecību, tostarp attiecībā uz dažādu diagnostikas ierīču pieejamību un veiktspēju un sadarbību saistībā ar dažādām valstu pieejām diagnostisko testu veikšanai.

3.2. TRANSPORTS

Covid-19 uzliesmojums smagi ietekmē arī mūsu transporta sistēmas. Eiropas piegādes ķēdes ir savstarpēji cieši saistītas. Šis saiknes nodrošina plašs kravu transporta pakalpojumu tīkls. Šo preču plūsmu pārtraukumi rada smagu ekonomisko kaitējumu.

Koronavīrusa uzliesmojuma ietekme jau ir smagi skārusi Starptautisko un Eiropas aviācijas nozari. Situācija ik dienas joprojām pasliktinās. Sagaidāms, ka turpmākajās nedēļās

---

² Skatīt 2. pielikumu.

satiksme turpinās samazināties. Lai palīdzētu mazināt koronavīrusa uzliesmojuma ietekmi, Komisija ierosina mērķorientētus tiesību aktus, kas uz laiku ļaus aviosabiedrībām nepildīt ES tiesību aktos paredzēto pienākumu izmantot laika nišas lidostās. Šis pagaidu pasākums ļaus aviosabiedrībām pielāgoties Covid-19 uzliesmojuma izraisītajam pieprasījuma kritumam, attiecīgi pielāgojot savu jaudu.

Sauszemes piegādes ķēdes ir spēcīgi ietekmējusi iecelšanas aizliegumu noteikšana sauszemes robežšķērsošanas vietās vai vadītājiem noteiktie ierobežojumi attiecībā uz iekļūšanu noteiktās dalībvalstīs. Tas skar visu preču, bet jo īpaši noteiktu kritiski svarīgu izejvielu un ātrbojīgu preču piegādes, un, tā kā lielākā daļa šajā nozarē darbojošos uzņēmumu ir MVU, šī negatīvā ietekme ir tūlītēja un būtiska.

Komisija – neatkarīgi no tā, par kādu pārvadājumu veidu ir runa, – sadarbojas ar dalībvalstīm un koordinēs darbību, lai vienotos par tādu principu kopumu, kas nodrošinātu saimnieciskās darbības nepārtrauktību, garantētu preču plūsmas un piegādes ķēdes, nodrošinātu iespēju veikt pašu neieciešamāko pārvietošanos, kā arī iekšējā tirgus darbību un transporta drošumu.

3.3. TŪRISMS

ES tūrisma nozare izjūt vēl nepieredzētu spiedienu. Tiek pieredzēts ievērojams starptautisko tūristu skaita samazinājums (piemēram, Amerikas, Ķīnas, Japānas un Dienvidkorejas ceļotāju veiktās rezervācijas tiek masveidā atceltas, un samazinās no jauna veikto rezervāciju skaits). Ietekmi rada arī tas, ka samazinās ES un atsevišķu valstu iekšzemes tūrisma apmēri – jo īpaši tāpēc, ka ES iedzīvotāji arvien vairāk izvairās ceļot, un/vai reģionālo preventīvo drošības pasākumu rezultātā. Šāda tūrisma vai darījumu braucienu vispārēja samazināšanās jo īpaši ietekmē nozarē darbojošos MVU. Situāciju saasina kopš februāra beigām vērojamā ES un atsevišķu valstu iekšzemes tūrisma apjomu samazināšanās (87 % apmērā, izsakot ar ierodošos tūristu skaitu). Īpaši cieš tirdzniecības izstāžu un kongresu sektors – atcelti vai pārcelti uz vēlāku laiku Eiropā ir vairāk nekā 220 pasākumi, kas bija paredzēti 2020. gada 1. ceturksnī. Arvien pieaugošu spiedienu Covid-19 uzliesmojums un tā ierobežošanai veiktie pasākumi rada arī citās saistītās nozarēs, piemēram, pārtikas un dzērienu pakalpojumu, kā arī izglītības un kultūras pasākumu nozarēs.

Lai uzraudzītu situāciju un koordinētu atbalsta pasākumus, Komisija uztur saikni ar dalībvalstīm, starptautiskām iestādēm un galvenajām ES profesionālajām organizācijām.

4. ES BUDŽETA MOBILIZĒŠANA UN EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAS GRUPA

4.1. LIKVIDITĀTES PASĀKUMI: ATBALSTS UZŅĒMUMIEM, NOZARĒM UN REĢIONIEM

Lai atvieglotu tūlītējas palīdzības sniegšanu smagus zaudējumus cietušiem MVU, **tiks izmantoti ES budžeta esošie instrumenti to likviditātes atbalstam**, un atsevišķu valstu līmenī tiks veikti papildu pasākumi.

Turpmākajās nedēļās no ES budžeta kā garantija Eiropas Investīciju fondam (EIF) tiks darīts pieejams 1 miljards EUR, kas papildinās aptuveni 8 miljardus EUR apgrozāmā kapitāla finansēšanai un ļaus palīdzēt vismaz 100 000 Eiropas MVU un maziem uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu³.

³ Atbalsts tiks piešķirts no turpmāk minētajiem avotiem un izmantots šādos veidos:

- ESIF ES galvojums 500 miljonu EUR apmērā tiks piešķirts *COSME* aizdevuma garantijām un tiks darīts pieejams turpmāko nedēļu laikā;

Atbalsts tiks sniegts, izmantojot EIF programmu esošos instrumentus, kas paredzēti ieguldījumu atbalstam. Saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem aizdevumi tiks pārorientēti uz apgrozāmā kapitāla aizdevumiem ar 12 mēnešu vai ilgāku termiņu. Jo īpaši tiks veicinātas *COSME* – ES Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programmas – aizdevumu garantijas, kā arī *InnovFin* MVU garantijas programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros; tādējādi bankas piedāvās mikrouzņēmumiem, MVU un uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu piekļuvi pagaidu finansējumam. Šo instrumentu ietekmi pastiprinās 750 miljoni EUR, kas turpmākajās nedēļās tiks piešķirti no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) līdzekļiem. Turklāt vēl viena mērķpasākuma ietvaros ESIF darīs EIF pieejamus vēl 250 miljonus EUR, lai, saskaņojot centienus ar EU valsts attīstību veicinoša bankām un iestādēm, varētu ātri izvērst atbalstu MVU.

Turklāt to pašu instrumentu ietvaros attiecībā uz skartajiem uzņēmumiem tiks piemērotas kredītblīvdienu, kas ļauj atmaksāt aizdevumus vēlāk, tādējādi mazinot spiedienu uz to finansēm. Dalībvalstis tiek aicinātas pilnībā izmantot esošos finanšu instrumentus struktūrfondu ietvaros, lai apmierinātu vajadzības pēc finansējuma, un attiecīgos gadījumos maksimāli izmantot struktūrfondus ar jauno finanšu instrumentu palīdzību. Komisija ir gatava šajā ziņā palīdzēt dalībvalstīm.

Turpinot cieši sadarboties ar EIB grupu un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku, Komisija aicinās šīs institūcijas veikt tūlītējas darbības, nosakot prioritārās nozares, produktus un instrumentus, lai varētu sniegt iespējami efektīvu un ietekmīgu atbalstu cietušajiem uzņēmumiem, kā arī pieprasīs to ciešu sadarbību ar citiem partneriem, reaģējot uz notikumu attīstību.

-
- ESIF ES galvojums 100 miljonu EUR apmērā tiks piešķirts *InnovFin* MVU garantijām un tiks darīts pieejams turpmāko nedēļu laikā;
  - 250 miljoni EUR jau ir pieejami ESIF infrastruktūras un inovācijas sadaļā un – ja iespējams, saskaņojot centienus ar EU valsts attīstību veicinoša bankām un iestādēm, – tiks novirzīti uz MVU atbalsta instrumentiem;
  - 150 miljoni EUR no instrumentiem, ar kuriem tiek atbalstītas ilgāka termiņa konkrētas intervences, MVU investīciju platformas ietvaros tiks pārdaļīti īsāka termiņa darbībām ar ātrāku ietekmi.

LIKVIDITĀTES PLŪSMAS SAGLABĀŠANA EKONOMIKĀ — BANKU NOZARE

Banku nozarei ir būtiska nozīme Covid-19 uzliesmojuma seku novēršanā, proti, saglabājot kredītu plūsmu ekonomikā. Ja banku kredītu plūsma tiks būtiski ierobežota, saimnieciskā darbība strauji palēnināsies, jo uzņēmumiem būs grūtības norēķināties ar piegādātājiem un izmaksāt algas darbiniekiem. Banku kapitāla rādītāji pēdējos gados ir ievērojami uzlabojušies, tām ir mazāk parādsaistību un to atkarība no dažkārt svārstīgā īstermiņa finansējuma ir samazinājusies.

Banku likviditātei jābūt pienācīgai, lai tās varētu izsniegt aizdevumus saviem klientiem. Komisija ņem vērā ECB monetārās politikas lēmumus, kas paziņoti 2020. gada 12. martā.

Bankām jābūt iespējai izmantot šo papildu likviditāti, lai izsniegtu jaunus kredītus uzņēmumiem un mājāsaimniecībām. Komisija ņem vērā vienotā uzraudzības mehānisma un Eiropas Banku iestādes (EBI) 12. martā pieņemtos paziņojumus par darbībām, lai mazinātu Covid-19 ietekmi uz ES banku nozari, un aicina kompetentās iestādes īstenot koordinētu pieeju un sīkāk precizēt, kā vislabāk izmantot ES regulējuma sniegto elastību.

ES regulējums ļauj valstu valdībām attiecīgā gadījumā valsts garantiju veidā sniegt atbalstu bankām, ja tām pašām ir grūtības piekļūt likviditātei. Lai gan nav pierādījumu tam, ka bankas pašlaik saskaras ar likviditātes ierobežojumiem, ja krīze ievērojami pasliktinātos, dažas bankas varētu nonākt šādā situācijā. Šādos apstākļos šīs bankas nespētu izsniegt aizdevumus ekonomikai.

Atbalsta, ko dalībvalstis piešķir bankām saskaņā ar LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunktu, lai kompensētu tiešos zaudējumus, kas radušies Covid-19 uzliesmojuma rezultātā (sk. papildu skaidrojumu iepriekš), mērķis nav saglabāt vai atjaunot iestādes vai vienības dzīvotspēju, likviditāti vai maksātspēju. Līdz ar to atbalsts netiktu kvalificēts kā ārkārtas finansiālais atbalsts no publiskā sektora līdzekļiem.

4.2. IETEKMES UZ NODARBINĀTĪBU MAZINĀŠANA

Ir nepieciešami īpaši pasākumi, lai mazinātu ietekmi uz privātpersonu nodarbinātību un nodarbinātību vismagāk skartajās nozarēs, kurās ražošana ir pārtraukta vai pārdošanas apjomi samazinās. Iespēju robežās ir jāaizsargā darba ņēmēji no bezdarba un ienākumu zaudēšanas — viņiem nevajadzētu kļūt par slimības uzliesmojuma upuriem. Saīsināta darbalaika shēmas ir izrādījušās efektīvas vairākās dalībvalstīs, ļaujot īslaicīgi saīsināt darbalaiku, vienlaikus atbalstot darba ņēmēju ienākumus. Šāda veida shēmas pašlaik ir 17 dalībvalstīs. Varētu būt lietderīgi paplašināt minētās shēmas visā Eiropas Savienībā. Turklāt slimības pabalsta pagaidu pagarināšana vai izmaiņas bezdarbnieka pabalstu sistēmā var palīdzēt atbalstīt mājāsaimniecību ienākumus. Ietekmi varētu mazināt arī tāl darba sekmēšana.

ES ir gatava iespēju robežās palīdzēt dalībvalstīm mazināt ietekmi uz darba ņēmējiem. ES jau palīdz tām novērst un risināt bezdarba problēmu, piemēram, izmantojot ES struktūrfondus, tostarp Eiropas Sociālo fondu un jauno Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (sk. turpmāk).

Turklāt Komisija paātrinās tiesību akta priekšlikuma sagatavošanu par Bezdarba Eiropā pārapsūtināšanas shēmu. Šīs iniciatīvas mērķis ir atbalstīt darba ņēmējus un

aizsargāt tos, kuri ir zaudējuši darbu lielos satricinājumos, kā arī mazināt spiedienu uz valstu publiskajām finansēm, tādējādi stiprinot Eiropas sociālo dimensiju un palielinot kohēziju Eiropā. Shēma jo īpaši būtu vērsta uz to, lai atbalstītu valstu politikas pasākumus, kuru mērķis ir saglabāt darbvietas un prasmes, piemēram, izmantojot saīsināta darbalaika shēmas un/vai sekmējot bezdarbnieku profesionālo mobilitāti.

4.3. INVESTĪCIJU INICIATĪVA REAĢĒŠANAI UZ KORONAVĪRUSU

Ar šodien ierosināto “Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu” (CRII) Komisija ierosina kohēzijas politikas ietvaros novirzīt 37 mljrd. EUR uz Covid-19 uzliesmojuma skartajām teritorijām un to pilnībā īstenot 2020. gadā, izmantojot ārkārtas un paātrinātas procedūras.

Šajā nolūkā Komisija ierosina šogad atkāpties no pienākuma pieprasīt atmaksāt Eiropas strukturālo un investīciju fondu neizlietoto priekšfinansējumu, kas jau ir dalībvalstu rīcībā. Tie ir aptuveni 8 mljrd. EUR no ES budžeta, ko dalībvalstis varēs izmantot, lai papildinātu 29 mljrd. EUR no struktūrfondu finansējuma visā ES. Tas efektīvi palielinās ieguldījumu apjomu 2020. gadā.

Turklāt līdz pat 28 mljrd. EUR no vēl nepiešķirtajiem struktūrfondu līdzekļiem esošajā finansējuma sadalē pa valstīm (ietverot valstu iemaksas) vajadzētu būt pilnībā attiecināmiem krīzes pārvarēšanas mērķiem, tādējādi nodrošinot dalībvalstīm vajadzīgos finansējuma avotus.

Komisija izveidos augstākā līmeņa darba grupu sadarbībai ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka uz šā pamata pasākumus var veikt tuvākajās nedēļās.

Priekšlikuma galvenais elements ir tas, ka no 2020. gada 1. februāra visi iespējamie izdevumi cīņai pret Covid-19 uzliesmojumu būs attiecināmi finansējuma saņemšanai no struktūrfondu, lai dalībvalstis pēc iespējas ātrāk varētu tērēt līdzekļus cīņai pret uzliesmojumu. Turklāt Komisija arī ierosina vienkāršotā veidā ļaut pārvietot ievērojamas līdzekļu summas programmu ietvaros. Šiem pasākumiem būtu jāļauj visām dalībvalstīm mainīt prioritātes un tuvākajās nedēļās virzīt atbalstu uz jomām, kurās tas ir visvairāk nepieciešams, jo īpaši:

- sniegt atbalstu veselības aprūpes sistēmai, piemēram, finansējot veselības aprūpes aprikojumu un zāles, testēšanas un ārstēšanas iekārtas, slimību profilaksi, e-veselību, aizsardzības līdzekļu nodrošināšanu, medicīniskās ierīces, lai pielāgotu darba vidi veselības aprūpes nozarē un nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību neaizsargātām grupām;
- nodrošināt uzņēmumiem likviditāti, lai pārvarētu īstermiņa finansiālos satricinājumus, kas saistīti ar koronavīrusa krīzi, aptverot, piemēram, MVU apgrozāmo kapitālu, lai novērstu krīzes radītos zaudējumus, īpašu uzmanību pievēršot nozarēm, kuras cietušas sevišķi smagi;
- īslaicīgi atbalstīt valstu saīsināta darbalaika shēmas, kas palīdz mazināt satricinājuma ietekmi, apvienojumā ar prasmju pilnveides un pārkvalificēšanas pasākumiem.

Ja programmas grozījumi tiks uzskatīti par nepieciešamiem, Komisija cieši sadarbosies ar valstu un reģionālajām iestādēm, lai racionalizētu un paātrinātu attiecīgās procedūras, ņemot vērā koronavīrusa krīzes ietekmi uz dalībvalstu administratīvajām spējām.

Investīciju iniciatīvas reaģēšanai uz koronavīrusu ietekmes palielināšana ir atkarīga no tā, vai dalībvalstis nodrošinās šo pasākumu ātru īstenošanu, kā arī no abu likumdevēju

ātras reakcijas. Ņemot vērā bezprecedenta apstākļus, Komisija aicina Padomi un Eiropas Parlamentu ātri apstiprināt šo Komisijas priekšlikumu.

Vienlaikus Komisija nekavējoties vērsīsies pie visvairāk skartajām dalībvalstīm, lai sāktu gatavot iniciatīvas īstenošanu. Komisija arī atbalstīs dalībvalstis, lai tās pēc iespējas labāk izmantotu elastības iespējas, kas jau ir pieejamas ES programmās. Šajā nolūkā dalībvalstis tiek aicinātas par koordinatoriem iecelt valdības augsta ranga ministru un civildienesta augsta ranga ierēdņi.

Turklāt šīs iniciatīvas ietvaros Komisija ierosina paplašināt **ES Solidaritātes fonda** darbības jomu, tajā iekļaujot arī sabiedrības veselības krīzi. 2020. gadā ir pieejami līdz 800 milj. EUR.

Varētu izmantot arī **Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu**, lai atbalstītu atlaistos darba ņēmējus un pašnodarbinātas personas. 2020. gadā ir pieejami līdz 179 milj. EUR.

5. VALSTS ATBALSTS

Ņemot vērā ES budžeta ierobežoto apjomu, galvenā fiskālā reakcija uz koronavīrusa krīzi rodama dalībvalstu budžetos. ES valsts atbalsta noteikumi ļauj dalībvalstīm ātri un efektīvi rīkoties, lai atbalstītu iedzīvotājus un uzņēmumus, īpaši MVU, kuri saskaras ar ekonomiskām grūtībām Covid-19 uzliesmojuma dēļ. Vienlaikus ar minētajiem noteikumiem tiek nodrošināts, ka valsts atbalsts ir efektīvs, lai sasniegtu grūtībās nonākušos uzņēmumus, un ka tiek novērsta kaitīga subsidēšanas sacensība, jo dalībvalstis, kurām ir dziļākas kabatas, var izdot vairāk nekā kaimiņvalstis, kaitējot kohēzijai Eiropas Savienībā.

Dalībvalstis var izstrādāt plašus atbalsta pasākumus saskaņā ar spēkā esošajiem valsts atbalsta noteikumiem⁴:

- Pirmkārt, dalībvalstis var nolemt veikt pasākumus, kas piemērojami visiem uzņēmumiem, piemēram, algu subsīdijas un uzņēmumu ienākuma un pievienotās vērtības nodokļu vai sociālo iemaksu maksājumu apturēšana. Šie pasākumi tieši un efektīvi mazina uzņēmumu finansiālo spriedzi. Uz tiem neattiecas valsts atbalsta kontrole, un dalībvalstis tos var ieviest nekavējoties, neiesaistot Komisiju.
- Otrkārt, dalībvalstis var piešķirt finansiālu atbalstu tieši patērētājiem, piemēram, par atceltiem pakalpojumiem vai biļetēm, ko attiecīgie ekonomikas dalībnieki neatlīdzina. Arī šie pasākumi neietilpst valsts atbalsta kontroles jomā, un dalībvalstis tos var ieviest nekavējoties, neiesaistot Komisiju.
- Treškārt, valsts atbalsta noteikumi, kuru pamatā ir LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunkts, ļauj dalībvalstīm, saņemot Komisijas apstiprinājumu, apmierināt akūtas likviditātes vajadzības un atbalstīt uzņēmumus, kam draud bankrots Covid-19 uzliesmojuma dēļ.
- Ceturtkārt, LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm, saņemot Komisijas apstiprinājumu, kompensēt uzņēmumiem nodarītos zaudējumus ārkārtas apstākļos, piemēram, Covid-19 uzliesmojuma izraisītos. Tas ietver pasākumus kompensāciju izmaksai uzņēmumiem īpaši smagi skartajās nozarēs (piemēram, transports, tūrisms un viesmīlība), un pasākumus kompensāciju izmaksām, lai atlīdzinātu zaudējumus slimības uzliesmojuma dēļ atcelto pasākumu organizatoriem.
- Piektkārt, to var papildināt ar dažādiem papildu pasākumiem, piemēram, saskaņā ar *de minimis* regulu⁵ un Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu⁶, kurus dalībvalstis arī var ieviest nekavējoties, neiesaistot Komisiju.

Pašlaik Covid-19 uzliesmojuma Itālijā ietekme ir tāda, ka ir iespējams izmantot LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Tas ļauj Komisijai apstiprināt papildu valsts atbalsta pasākumus, lai novērstu nopietnus traucējumus kādas dalībvalsts tautsaimniecībā, un Komisija uzskata, ka Itālijā ir šādi nopietni traucējumi. Izdarot šo secinājumu, Komisija ir apsvērusi virkni rādītāju, tostarp, bet ne tikai, gaidāmo IKP samazinājumu, stingros valsts noteiktos ierobežojumus, tostarp pasākumu aizliegumu, skolu slēgšanu, kustības ierobežojumus, ierobežojumus sabiedrības veselības sistēmai, kā arī lidojumu atcelšanu un ceļošanas ierobežojumus, ko noteikušas citas valstis.

⁴Sīkāka informācija par dažādiem instrumentu veidiem ir sniegta 3. pielikumā.

⁵Saskaņā ar *de minimis* regulu (2013. gada 18. decembra Regula (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam) dotācijas, kas nepārsniedz 200 000 EUR gadā, nav uzskatāmas par valsts atbalstu. Kravu autopārvadājumu nozarē robežvērtība ir 100 000 EUR 3 gadu laikposmā. Attiecībā uz lauksaimniecību un zivsaimniecību robežvērtība ir attiecīgi 25 000 EUR un 30 000 EUR.

⁶Komisijas 2017. gada 21. marta Regula (ES) Nr. 2017/2014.

Komisijas novērtējumā par 107. panta 3. punkta b) apakšpunkta izmantošanu attiecībā uz citām dalībvalstīm tiks izmantota līdzīga pieeja saistībā ar Covid-19 uzliesmojuma ietekmi uz to ekonomiku. Situācija attīstās un mainās. Komisija, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, pastāvīgi uzrauga situāciju visā ES. Visbeidzot, Komisija gatavo īpašu tiesisko regulējumu saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktu, lai vajadzības gadījumā to varētu pieņemt. Tas tika darīts vienā izņēmuma gadījumā pagātnē 2008. gada finanšu krīzes laikā, kad Komisija 2009. gadā pieņēma pagaidu regulējumu⁷.

Komisija ir ieviesusi visus procesuālos atvieglojumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu ātru apstiprināšanas procesu Komisijā. Vajadzības gadījumā lēmumus pieņem pāris dienu laikā pēc valsts atbalsta pilnīga paziņojuma saņemšanas no dalībvalstīm. Komisija ir izveidojusi īpašu pastkastīti un tālruņa numuru, lai palīdzētu dalībvalstīm jautājumu gadījumā. Lai vēl vairāk veicinātu ātru dalībvalstu rīcību, Komisija ir gatava izstrādāt veidlapas, pamatojoties uz iepriekš pieņemtiem lēmumiem par iespējām piešķirt atbalstu uzņēmumiem saskaņā ar spēkā esošajiem ES valsts atbalsta noteikumiem.

6. EIROPAS FISKĀLĀS SISTĒMAS PILNĪGA ELASTĪGUMA IZMANTOŠANA

Lai novērstu vīrusa uzliesmojuma tūlītējās negatīvās sociālekonomiskās sekas, būtu jāīsteno mērķtiecīgi fiskālā atbalsta pasākumi saskaņā ar 5. iedaļā izklāstītajiem principiem. Tas ietver atbalstu uzņēmumiem konkrētās nozarēs un jomās, kuri saskaras ar ražošanas vai pārdošanas traucējumiem un tādēļ saskaras ar likviditātes problēmām, jo īpaši MVU. Rīcība varētu ietvert:

- nodokļu pasākumus, kas paredzēti uzņēmumiem skartajos reģionos un nozarēs (piemēram, uzņēmumu ienākuma nodokļu, sociālās apdrošināšanas iemaksu un PVN maksājumu atlikšana; valdības maksājumu un periodu beigu maksājumu paātrināta izmaksa; nodokļu atlaides; tiešs finansiāls atbalsts);
- garantijas bankām, lai tās varētu palīdzēt uzņēmumiem ar apgrozāmo kapitālu un eksporta garantijām, ko, iespējams, papildina uzraudzības pasākumi.

Šie fiskālie pasākumi, kā arī pasākumi, kas vajadzīgi, lai aizsargātu darba ņēmējus pret ienākumu zudumu, ir steidzami, lai atbalstītu saimniecisko darbību, un tie būtu jāizmanto, lai mazinātu ekonomikas lejupslīdi. Labi koordinētai fiskālajai reakcijai vajadzētu būt vērstai uz to, lai novērstu uzticības zuduma ietekmi un ar to saistīto ietekmi uz pieprasījumu. Izlēmīga rīcība tagad palīdzēs maksimāli palielināt mūsu darbību ietekmi un to ietekmi vēlāk.

Komisija ierosinās Padomei piemērot pilnīgu elastību, kas pastāv ES fiskālajā regulējumā, lai palīdzētu dalībvalstīm risināt Covid-19 uzliesmojuma problēmu un novērst tā sekas.

- Komisija ierosinās Padomei, novērtējot ES fiskālo noteikumu ievērošanu, neņemt vērā ietekmi, ko uz budžetu atstāj vienreizēji fiskālie pasākumi, kas veikti, lai līdzsvarotu Covid-19 ekonomisko ietekmi. Ar Stabilitātes un izaugsmes pakta palīdzību var segt mērķtiecīgus ārkārtas izdevumus. Atbalsta pasākumus, piemēram, tos, kas ir steidzami vajadzīgi, lai i) ierobežotu pandēmiju un nodrošinātu ārstēšanu, ii) nodrošinātu likviditātes atbalstu uzņēmumiem un nozarēm un iii) aizsargātu skarto darba ņēmēju darbvietas un ienākumus, var uzskatīt par vienreizējiem budžeta izdevumiem.
- Komisija uzskata, ka pašreizējā situācijā ir piemērojama elastība, lai ņemtu vērā “ārkārtējus notikumus ārpus valdības kontroles”. Ja kāds neparasts notikums, ko

⁷ Valsts atbalsta pasākumu Kopienas pagaidu shēma, lai veicinātu piekļuvi finansējumam pašreizējās finanšu un ekonomiskās krīzes apstākļos (sākotnējā versija, OV C16, 22.1.2009., p.1.)

valdība nevar ietekmēt, būtiski ietekmē dalībvalsts fiskālo stāvokli, Stabilitātes un izaugsmes pakts paredz, ka dalībvalstīm var uz laiku atļaut atkāpties no nepieciešamajām fiskālajām korekcijām. Tādējādi šajā klauzulā var iekļaut arī ārkārtas izdevumus, lai ierobežotu Covid-19 uzliesmojumu. Jo īpaši šo klauzulu var piemērot veselības aprūpes izdevumiem un mērķtiecīgiem palīdzības pasākumiem uzņēmumiem un darba ņēmējiem ar noteikumu, ka tie ir īslaicīgi un saistīti ar slimības uzliesmojumu. Komisija ievēros šo pieeju, iesniedzot priekšlikumus un ieteikumus Padomei.

- Komisija ierosinās Padomei ļaut Savienības iestādēm pielāgot fiskālos pasākumus, kas dalībvalstīm jāveic saskaņā ar ES fiskālajiem noteikumiem. Tas ļautu ņemt vērā katrai valstij raksturīgo situāciju negatīvas izaugsmes vai lielas aktivitātes samazināšanās gadījumā.
- Komisija ir gatava ierosināt Padomei aktivizēt vispārīgo izņēmuma klauzulu, lai aptvertu vispārīgāku fiskālās politikas atbalstu. Šī klauzula – sadarbībā ar Padomi – aptur Padomes ieteikto fiskālo korekciju ekonomikas nopietnas lejupslīdes gadījumā eurozonā vai visā ES.

7. SECINĀJUMS

Lai līdzsvarotu Covid-19 uzliesmojuma sociālekonomisko ietekmi, visiem ES lēmumu pieņēmējiem ir savlaicīgi un koordinēti jāveic drosmīgi pasākumi. Šajā darbā būtiska nozīme ir šajā paziņojumā izklāstīto darbību ātrai īstenošanai. Komisija rūpīgi uzraudzīs notikumu gaitu. Tā ir gatava uzņemties visas turpmākās nepieciešamās iniciatīvas.

Paziņotie pasākumi risina situāciju, kāda tā ir šodien.

Mums jāapzinās, ka tā attīstās katru dienu. Nevar izslēgt turpmāku ekonomisko perspektīvu pasliktināšanos.

Kopš pēdējās finanšu krīzes Savienības rīcībā ir pārliecinoši instrumenti, lai atbalstītu dalībvalstis un nodrošinātu finanšu tirgu stabilitāti. Mēs esam mācījušies no iepriekšējos gados gūtās pieredzes un rīkosimies, izmantojot visus pieejamos rīkus. Savienībai būtu jādara viss iespējamais, lai līdz minimumam samazinātu Covid-19 un ar to saistīto ierobežojošo pasākumu ietekmi uz mūsu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un ekonomiku. Kā daļa no mūsu koordinētās un drosmīgās reakcijas būs pieejami valstu pasākumi, kas papildinās paziņojumā minētos, — šādi rīkosimies kopīgi un solidāri, maksimāli izmantojot ES instrumentu kopumu.